

MOLAS, Joaquim (ed.) (2010): *Congrés internacional Mercè Rodoreda. Actes*. Barcelona: Fundació Mercè Rodoreda, 204 p.

En el marc del centenari del naixement de Mercè Rodoreda (1908-1983) es va celebrar a Barcelona un congrés internacional al voltant de l'obra de la reconeguda escriptora. En el pròleg del volum, el curador, Joaquim Molas, afirma que la trobada «es va concentrar en l'anàlisi de l'obra canònica [...] i a obrir per a ella nous camins d'aproximació». Per això es van convocar especialistes en l'obra de Rodoreda provinents de geografies diverses i distants, amb tot el que des del punt de vista cultural i metodològic poden arrossegar. Aquests aspectes semblen, d'entrada, un atractiu per al volum. Tanmateix, quan hom n'acaba la lectura té una sensació general que aquesta intenció d'obrir noves vies d'exploració i interpretació del corpus rodoredià no s'acaba d'assolir del tot perquè, en bona mesura, les aportacions tornen sobre aspectes que, d'una manera o una altra, ja s'han comentat. Ara bé, el component d'homenatge que també volia tenir el congrés s'aconsegueix plenament. La selecció de ponents respon doncs a la voluntat de reunir veus amb una autoritat en la matèria indiscutible, bé perquè hi han dedicat hores i pàgines d'estudi o bé perquè s'han enfrontat a la difícil tasca de traducció de l'obra rodorediana. Tanmateix, en la nòmina de ponents s'hi troben a faltar estudiosos de noves generacions que segurament podrien contribuir a aquesta exploració renovada que és pretén aconseguir. Les limitacions que el curador exposa en el pròleg del volum fan un flac favor al que podria haver estat un col·loqui més innovador pel que fa a les aportacions i les visions del conjunt de l'obra rodorediana.

El congrés s'obre amb la intervenció de Kathleen McNerney, professora de la Universitat de Virgínia, que s'ha acostat a la literatura catalana per la via de l'estudi i la traducció, proposa una descripció de la recepció de l'obra de Mercè Rodoreda als Estats Units, però no passa de ser això, una mera descripció dels estudis que la professora troba més rellevants, sense analitzar perquè ho poden ser o per quin motiu no n'ha inclòs d'altres. En tot cas, és significatiu l'interès que l'obra de Rodoreda ha despertat als Estats Units, però encara seria més interessant i profitós saber quina mena de lectura en fan i com l'entenen, cosa que el text de McNerney no acaba d'explicar del tot.

Denise Boyer, professora universitària a París i exdirectora del Centre d'Estudis Catalans, proposa una lectura de l'aspecte físic dels personatges de *Mirall trencat* com a mecanisme de creació de l'efecte de realisme en la novel·la i com a tècnica per presentar informació més enllà de la immediata descripció dels personatges. La tesi de partida sembla prou interessant, tanmateix, hi ha un problema metodològic que limita l'estudi: Boyer es basa fonamentalment en Roland Barthes i Jean-Paul Sartre, fins al punt que fa encaixar, en algun cas de manera massa forçada, la concepció i els aspectes de *Mirall trencat* relacionats amb la creació i la caracterització dels personatges amb les teories novel·lístiques dels dos pensadors. Finalment, doncs, la lectura que l'estudiosa fa de l'aspecte físic com a via de crítica social es forçada i no s'adiu amb l'anàlisi que ha presentat prèviament. Certament, l'aspecte físic dels personatges és un element fonamental en la novel·la rodorediana (en tota l'obra, de fet), però en *Mirall trencat* és un reflex del món que s'acaba i es destrueix i té una funció narrativa que l'estudi de Boyer ja palesa, però en canvi la funció crítica que la professora hi detecta no queda prou ben argumentada.

L'estudi de les «Fonts i usos bíblics en la narrativa de Mercè Rodoreda» que proposa Maria Campillo, especialista en literatura catalana de postguerra, és ambiciós, des del punt de vista temàtic, però també des del punt de vista de l'abast. Afortunadament, l'autora n'és conscient i reconeix aquestes limitacions d'entrada, de manera que no pretén anar gaire més enllà d'un primer acostament a aquesta qüestió, que se'ns dubte mereix una dedicació molt més àmplia que algun dia algú li haurà de dedicar. A banda de la catalogació atenta i exhaustiva de les fonts bíbliques, així com de la consegüent interpretació, cosa que ja demostra el domini de l'obra de Rodoreda i també dels referents culturals i religiosos per part de Campillo, l'estudi també és rellevant perquè es posiciona respecte determinades lectures que tradicionalment s'han fet de l'obra de Rodoreda i potencia el debat. Aquest caràcter, diguem-ne combatiu, del text li atribueix un valor afegit que hauria de ser habitual en aquesta mena de trobades i que massa sovint queda diluït. En el conjunt d'uns textos poc compromesos i més aviat escrits des de l'assenament intel·lectual, és d'agrair llegir pàgines que també tenen aquesta intenció de crítica de la crítica, és

a dir, d'autocrítica. A més a més, Campillo constata que la lectura i la interpretació de l'obra de Mercè Rodoreda són complexes i, com tota bona obra literària, tenen diversos nivells. Justament, el que l'ha feta tan popular és la capacitat de l'autora per incorporar tots aquests nivells de lectura, fonts i referents diversos, sense que uns exclouin els altres o sense que uns impedeixin la lectura i la comprensió de l'obra (en un nivell elemental, si es vol).

Les traduccions de l'obra rodorediana serveixen, en bona mesura, per donar compte de la importància d'aquests textos en la literatura europea des del darrer terç del segle xx fins a l'actualitat. Tanmateix, la proposta del professor i traductor Joaquim Mallafrè es queda en una llista de les principals adopcions de l'obra rodorediana en altres llengües. També apunta els perfils dels traductors, així com alguns dels problemes o entrebancs lingüístics amb què es troben. De tot plegat se n'apunta la conclusió que l'obra de Rodoreda és extremadament local, sobretot pel que fa a usos lingüístics, però a la vegada és universal, si es té en compte el volum de traduccions (que han crescut d'ençà del Centenari) i l'interès que desperta tant al públic especialitzat com als lectors d'arreu del món.

Marina Gustà, especialista en narrativa catalana de postguerra, presenta un assaig al voltant de la importància i les peculiaritats de l'estil rodoredià, per tal com la professora creu que «el clima verbal» que caracteritza l'autora és fonamental per entendre la popularitat de la seva obra i, a la vegada, també té un paper molt important a l'hora de predisposar el lector davant d'una obra de Rodoreda. Gustà entén que «la seva peculiar manera de dir el món» (p. 86) és indissociable de «la seva identitat com a narrador» (p. 88). El conjunt de l'exposició planteja, doncs, una qüestió que d'una manera o una altra els lectors i estudiosos de Rodoreda intuïm; manca, però, l'anàlisi detallada que permeti concretar i certificar aquesta intuïció. En certa manera, el treball de Barbara Luczak, que el 2011 obtingué el Premi Fundació Mercè Rodoreda per un estudi que analitza la importància de Barcelona en l'obra de diversos narradors entre els quals hi ha Rodoreda, contribueix a aquesta concreció perquè analitza les particularitats estilístiques dels relats curts de Rodoreda i estableix punts de contacte amb l'obra de Katherine Mansfield, la qual presenta com un referent ineludible en el procés de construcció de l'obra de l'autora catalana.

El professor Sobrer, coeditor de *Catalan Review* i responsable de la traducció anglesa de *Mirall trencat*, dedica les pàgines que li són assignades a demostrar que aquesta és una novel·la moderna, en comparació a les obres narratives coetànies perquè l'autora defuig tot intent de moralització i construeix la trama a partir del concepte de l'atzar com a motor narratiu, com demostra a partir de sis moments fonamentals de l'obra, per deixar-nos «crus i despullats davant la realitat de la vida» (p. 144). La professora Kathryn Everly, que ha dedicat diversos estudis a la literatura catalana i castellana escrita per dones, es fixa en una de les obres més singulars del corpus rodoredià, *La mort i la primavera*, per constatar els vincles amb el surrealisme que presenten determinats recursos de la novel·la. Finalment, Carme Arnau, especialista reconeguda en l'obra de Mercè Rodoreda, reflexiona per enèsima vegada sobre *La plaça del diamant*. En aquesta ocasió, l'estudiosa analitza la importància que la mirada té en la construcció narrativa de l'obra, fins al punt que estableix lligams amb pintors com Miró, Picasso, Cézanne o Vermeer, sense poder evitar, en alguns moments, un discurs forçat, com quan intenta relacionar la novel·la amb uns versos de Joan Salvat-Papasseit (p. 181).

En el congrés es van reservar també espais per a col·loquis. El primer pretén posar sobre la taula la visió que escriptors de generacions diferents tenen de Rodoreda i la seva obra. Així, el crític i editor Josep M. Castellet i l'escriptor Baltasar Porcel representen els coetanis que van tractar personalment l'autora. Maria Barbal i Francesc Serés representen autors de generacions posteriors que no van poder tractar Rodoreda, més enllà de les lectures. D'entrada, doncs, el tema i la nòmina de participants en la taula rodona resulten, si més no, interessants. Tanmateix, el resultat del debat és ben desencisador perquè massa sovint els tertulians es limiten a repetir tòpics al voltant de la persona i l'obra de Rodoreda i el discurs, dominat excessivament per les veus veteranes de la taula, deriva cap a temes allunyats o relacionats molt parcialment amb l'autora homenatjada. La segona taula rodona reuneix l'actriu Sílvia Bel, que en aquells moments encarnava Colometa en l'adaptació teatral de *La plaça*, i el dramaturg Josep M. Benet i Jornet, que al llarg de la seva carrera ha dedicat molt de temps a l'adaptació teatral i cinemato-

gràfica d'obres de Rodoreda. El tema (les adaptacions de *La plaça del Diamant*), però, és tant específic que resulta més aviat anecdòtic i la conversa acaba sent un repàs de fets i projectes frustrats al voltant de l'adaptació d'obres de Rodoreda. En canvi es passa per alt, i això no és culpa del moderador de la taula rodona, sinó de l'organització del congrés, l'estudi de la producció teatral de Mercè Rodoreda.

En general, doncs, el congrés esdevé la reunió dels quatre col·legues de sempre per explicar-se i repetir-se el que ja saben sobradament sobre l'autora i la seva obra, per això, aquest volum deixa, al lector poc o molt versat en l'obra de Rodoreda, una sensació de *déjà-vu*, així com la percepció que manquen en aquesta mena de trobades, encara que parlin de l'autor més reconsagrat de la literatura en qüestió, veus noves que siguin capaces d'aportar noves visions i lectures de l'obra, ni que sigui per demostrar que es tracta d'una obra viva i actual. A més, alguns errors d'edició, com la confusió amb el títol del conte «Orleans, 3 quilòmetres» (p. 117), entre d'altres, causen perplexitat tractant-se d'un volum avalat institucionalment i acadèmicament.

Oriol GONZÁLEZ TURA
Universitat Autònoma de Barcelona

MÖLK, Ulrich (2011): *Les Débuts d'une théorie littéraire en France. Anthologie critique*. Paris: Classiques Garnier (Textes littéraires du Moyen Âge; 19), 213 p.

El libro de Ulrich Mölk *Französische Literaturästhetik des 12. und 13. Jahrhunderts*, publicado el año 1969, con ochenta y dos ejemplos de prólogos y epílogos de textos franceses medievales en verso, ha sido definido por su autor como «una breve antología de fragmentos que contienen las reflexiones de los autores franceses de la Edad Media sobre sus propias obras y su público» (Mölk 2011: 9). Desde Léon Gautier que, a mediados del siglo XIX, destacó los prólogos de los cantares de gesta, otros especialistas, no muchos, fueron analizando los preámbulos en *romans* de todo tipo y en vidas de santos extrayendo elementos que determinaban ciertas características de la personalidad de sus autores al opinar sobre su tarea de escritores y la relación con su público. Fue esta antología de Mölk el primer estudio que reunió ciertos prólogos franceses en un solo libro, presentándolos agrupados por géneros literarios.

Tras una breve introducción, el romanista alemán editaba los textos y el libro acababa con la bibliografía, el glosario, el índice de nombres propios, el de términos y el temático. Este último índice, *Sachregister*, con más de treinta entradas, mostraba de manera contundente la voluntad consiente de algunos escritores en declarar, de múltiples maneras, sus intenciones respecto al libro que iban a escribir (o que ya habían escrito); estos escritores daban claras y reales referencias a la actitud del público así como al uso que habían hecho de las fuentes. Palabras muy conocidas que se podían emplear en mil contextos, como «belleza», «verdad», «traducción», «fama», «originalidad» o «brevedad», etc., aparecían en estos fragmentos, de manera mucho menos aleatoria que lo que podría parecer, y entraban dentro de una «estética literaria» muy precisa y particular. Precisamente este término, «estética», relacionado con textos medievales es el que justifica Mölk en las primeras páginas de su nueva y ampliada edición del libro de 1969. Evidentemente, la Edad Media no tenía una estética bien definida tal como la conocemos desde el siglo XVIII como disciplina filosófica, y, sin embargo, a partir de «l'ouvrage magistral» de De Bruyne *Études d'esthétique médiévale* (1946) los especialistas de la Edad Media acostumbran a utilizar el término «estética» con una acepción más amplia que lo «bello».

El libro de Mölk abrió a un gran número de medievalistas el camino hacia nuevas reflexiones acerca de la creación literaria de las primeras obras en lengua vulgar, y en los años 90 del siglo pasado reapareció la discusión sobre los prólogos medievales en ámbitos muy diferentes, ampliándose el análisis a textos escritos en castellano, italiano, latín y alemán, e incluso a obras francesas de épocas más recientes.

La nueva versión del libro de Mölk aparecida en 2011 y en francés, tiene una introducción mucho más extensa y los textos, también de los siglos XII y XIII, se han ampliado hasta ciento cinco, clasificados por géneros literarios y siguiendo, para cada género, el orden cronológico. Cada texto va también prece-